

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

*“Зв’язок рівня розвитку критичного
мислення та особливостей
медіаспоживання”*

Виконала: здобувачка 2 курсу,
групи ПС - 22 м
Спеціальності 053 «Психологія»
Кармазіна М.В.
Керівник:
Байєр О. О. к.псих.н., доцент

м. Дніпро
2024

АНОТАЦІЯ
випускної кваліфікаційної роботи магістра

Кармазіної Марії Володимирівни

на тему:

“ Зв’язок рівня критичного мислення та особливостей медіаспоживання ”

Кваліфікаційна робота здобувача 2-го курсу, спеціальності 053 «Психологія» (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена проблемі визначення зв’язку рівня критичного мислення та особливостей медіаспоживання особистості.

У роботі здійснено теоретичний аналіз наукових праць, що стосуються проблематики дослідження критичного мислення та медіаспоживання, а також їх взаємозв’язку. Особливий акцент робиться на особливостях формування у особистості зваженого медіаспоживання. Достатня увага приділяється також медіаосвіті та медіаграмотності особистості.

Визначено категорійний апарат дослідження, проведено аналіз понять «мислення», «розумова діяльність», «критичне мислення». Наведено класифікацію видів розумової діяльності особистості. Установлено мисленнєва діяльність не припиняється навіть після завершення процесу сприйняття інформації, а трансформується в наступні фази аналітико-синтетичної діяльності. Визначено, що за допомогою розумової діяльності та мисленнєвого процесу ми пізнаємо найзагальніші та найсуттєвіші ознаки і явища. При цьому сам процес мислення також дає особистості можливість знати те, чого вона безпосередньо не спостерігала, передбачити хід певних подій та результати власних дій.

Систематизовано основні характеристики критичного мислення: активність мислення, його рефлексивний характер, логічність (відповідність критеріям, майстерність, дисциплінованість, виваженість), самостійність (саморегульованість, самоконтрольованість і самокорегованість), цілеспрямованість на розв’язання життєвих або навчальних проблем.

Установлено, що серед мисленнєвих операцій (процедур, умінь, стратегій),

які застосовують критичні мислителі в процесі «гарного мислення», вчені називають здатність людини: бачити проблеми, аналізувати факти, порівнювати, робити висновки, генерувати та організовувати ідеї, оцінювати, формулювати інтерпретації й обґрунтовані судження, за допомогою яких захищати думку, розв'язувати проблеми, ухвалювати рішення.

З'ясовано, у що контексті соціокомунікативних досліджень актуалізується проблематика медіабезпеки особистості, яка може розглядатись у проблемному полі питань генези та розвитку соціального маніпулювання і пізнання його природи. Охарактеризовано особливості формування навичок медіабезпеки особистості. Наголошено, що основним засобом «захисту» особистості, забезпечення її медіабезпеки є медіаосвіта.

Для визначення зв'язку рівня критичного мислення та особливостей медіаспоживання сформовано критерії оцінювання та методичний інструментарій з наступних методик: 1) мотиваційний критерій – оцінює бажання (мотиви) особистості до досягнення певних життєвих особистісних результатів, для чого використано опитувальник А. Реана «Мотивація успіху та страх невдачі»; 2) розвивальний критерій – дозволяє оцінити здатність особистості до саморозвитку, яку можна оцінити за допомогою Тест-анкети «Самооцінка здатності до самоосвіти та саморозвитку особистості» О. Сергеєнкова; 3) адаптаційний критерій – визначає здатність особистості до соціально-психологічної адаптації в умовах медіаспоживання, до фільтрації та розмежування корисної та шкідливої інформації, що здійснено з використанням опитувальника соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда.

За результатами дослідження підтверджено концептуальну гіпотезу дослідження, яка полягає в тому, що розвиток критичного мислення пов'язаний з особливостями індивідуального медіаспоживання.

З урахуванням отриманих результатів дослідження розроблено комплексну програму з використання засобів медіаосвіти для покращення якості медіаспоживання особистості, що містить наступні блоки: *змістовний* (теоретичні знання в галузі медіаосвіти); *потребнісно-мотиваційний* (забезпечує формування

мотивації до розвитку медіаграмотності); *організаційно-діяльнісний блок* (розвиток креативних, комунікативних, пізнавальних умінь); *діагностико-корекційний блок* (аналіз результатів формування медіаграмотності, вироблення програм самоосвітньої діяльності тощо).

Ключові слова: мислення, розумова діяльність, критичне мислення, мисленнєві операції, медіаспоживання, інтернет, інтернет-залежність, емпіричне дослідження.

ANNOTATION
Master's graduation thesis
Karmazina Mariia

Topic" The relationship between the level of critical thinking development and the media consumption features"

The qualification work of the applicant of the 2nd year, specialty 053 "Psychology" (Alfred Nobel University, Dnipro, department of innovative technologies in pedagogy, psychology and social work) is devoted to the problem of determination of the connection between the level of critical thinking and the peculiarities of the individual's media consumption.

In the work, a theoretical analysis of scientific works related to the issues of research of critical thinking and media consumption, as well as their interrelationship, is carried out. Particular emphasis is placed on the peculiarities of the formation of balanced media consumption in the individual. Sufficient attention is also paid to media education and media literacy of the individual.

The categorical apparatus of the research was defined, and the concepts of "thinking", "mental activity", "critical thinking" were analyzed. The classification of types of mental activity of an individual is given. It has been established that thinking activity does not stop even after the completion of the process of information perception, but is transformed into the next phases of analytical and synthetic activity. It was determined that with the help of mental activity and the thought process, we learn the most general and essential signs and phenomena. At the same time, the very process of thinking also gives an individual the opportunity to know what he did not directly observe, to predict the course of certain events and the results of his own actions.

The main characteristics of critical thinking are systematized: thinking activity, its reflexive nature, logic (compliance with criteria, mastery, discipline, balance), independence (self-regulation, self-control and self-correction), determination to solve life or educational problems.

It has been established that among the mental operations (procedures, skills,

strategies) used by critical thinkers in the process of "good thinking", scientists call the human ability to: see problems, analyze facts, compare, draw conclusions, generate and organize ideas, evaluate, formulate interpretations and reasoned judgments, with the help of which to defend an opinion, solve problems, make decisions.

It was found that in the context of socio-communicative research, the issue of personal media safety is actualized, which can be considered in the problematic field of the genesis and development of social manipulation and knowledge of its nature. The peculiarities of the formation of personal media safety skills are characterized. It was emphasized that the main means of "protecting" an individual, ensuring his media safety, is media education.

In order to determine the relationship between the level of critical thinking and the features of media consumption, evaluation criteria and a methodological toolkit were formed from the following methods: 1) motivational criterion - evaluates the desire (motives) of an individual to achieve certain life personal results, for which A. Rean's questionnaire "Motivation for success and fear of failure"; 2) developmental criterion - allows you to assess the individual's ability to self-development, which can be assessed using the Test-questionnaire "Self-assessment of the ability to self-education and self-development of the individual" by O. Sergeyenkov; 3) adaptation criterion - determines the individual's ability to social-psychological adaptation in the conditions of media consumption, to filter and distinguish useful and harmful information, which was carried out using the socio-psychological adaptation questionnaire of K. Rogers and R. Diamond.

According to the results of the study, the conceptual hypothesis of the study was confirmed, which is that the development of critical thinking is related to the peculiarities of individual media consumption.

Taking into account the results of the study, a comprehensive program on the use of media education tools was developed to improve the quality of media consumption by individuals, containing the following blocks: content (theoretical knowledge in the field of media education); need-motivational (ensures the formation of motivation for the development of media literacy); organizational and activity block (development of

creative, communicative, cognitive skills); diagnostic and correctional block (analysis of the results of formation of media literacy, development of self-education programs, etc.).

Key words: thinking, mental activity, critical thinking, mental operations, media consumption, Internet, Internet addiction, empirical research.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЗВ'ЯЗКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА МЕДІАСПОЖИВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	7
1.1. Поняття мислення в психології.....	7
1.2. Критичне мислення та особливості його формування.....	15
1.3. Психологічні особливості зв'язку рівня критичного мислення та особливостей медіаспоживання.....	20
Висновки до першого розділу.....	29
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ РІВНЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ МЕДІАСПОЖИВАННЯ.....	32
2.1. Цілі, задачі та організація емпіричного дослідження.....	32
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження.....	37
2.3. Практичні психологічні рекомендації з оптимізації медіаспоживання особистості.....	43
Висновки до другого розділу	45
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	52
ДОДАТКИ.....	59